

УДК 378:356:005.336.2:001.5.(043)

DOI: <https://doi.org/10.33216/2220-6310-2019-92-5-68-76>

АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ КУРСАНТІВ І СЛУХАЧІВ У ПРОЦЕСІ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ У НАЦІОНАЛЬНІЙ АКАДЕМІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

В. В. Дняк

ORCID 0000-0003-1477-5803

У статті висвітлено логіку здійснення аналізу результатів експериментального дослідження впровадження системи соціально-економічної підготовки курсантів та слухачів у процесі безперервної освіти у Національній академії Державної прикордонної служби України (НАДПСУ). Узагальнено результати формувального етапу експериментального дослідження; внесено доповнення та уточнення у зміст концепції соціально-економічної підготовки курсантів і слухачів у процесі безперервної освіти у НАДПСУ; резюмовано авторські науково-дослідницькі матеріали, метою яких є формування соціально-економічної компетентності курсантів і слухачів у процесі безперервної освіти у НАДПСУ.

Підсумовано, що з метою аналізу результатів експериментального дослідження проводилося порівняння сформованості всіх чотирьох компонентів (мотиваційно-світоглядного, інформаційно-змістового, конативно-деонтологічного, особистісно-рефлексивного) та загалом соціально-економічної компетентності (СЕК) у курсантів та слухачів НАДПСУ за чотирма рівнями (високий, достатній, задовільний, низький). У процесі розподілу учасників експерименту на контрольні та експериментальні групи враховано приблизно однаковий рівень сформованості всіх компонентів і загалом СЕК на етапі вхідного контролю та можливість охопити експериментальним дослідженням курсантів і слухачів усіх напрямів підготовки в НАДПСУ.

Перевірка достовірності отриманих результатів підтверджується статистичними показниками обчислення критерію Фішера. Резюмовано, що досягнення високого рівня соціально-економічної компетентності майбутнього персоналу Державної прикордонної служби України можливе за умов, якщо процес соціально-економічної підготовки курсантів і слухачів орієнтувати на

реалізацію розробленої системи, педагогічних умов та структурно-функціональної моделі безперервної освіти в НАДПСУ.

Ключові слова: курсанти, слухачі, соціально-економічна підготовка, соціально-економічна компетентність, Державна прикордонна служба України.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. Дослідно-експериментальна перевірка результативності реалізації авторської системи соціально-економічної підготовки курсантів та слухачів у процесі безперервної освіти у Національній академії Державної прикордонної служби України (НАДПСУ) відбувалася шляхом верифікації (від латинського *verificatio* – підтвердження, доказ) – процесу встановлення істинності наукових тверджень шляхом їх емпіричної перевірки. Враховувалося, що для будь-якої педагогічної системи верифікація є одним з основних критеріїв науковості. Адже кількість і різноманітність емпіричних даних, що свідчать про істинність концептуальних положень, характеризують ступінь правдоподібності системи. Зважаючи на той факт, що на відміну від дисциплін, які мають формалізовану аксіоматичну структуру (наприклад, математика), педагогіка є наукою, для якої характерний високий рівень теоретизації змісту – авторські педагогічні системи потребують математично-статистичної верифікації. Відтак, важливим науковим і практичним завданням є не лише організація і проведення дослідно-експериментальної роботи, а й доведення достовірності отриманих результатів, які свідчитимуть про доцільність оновлення існуючої традиційної системи освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, свідчить, що проблема верифікації та аналізу результатів імплементації інноваційних педагогічних систем в освітній процес ЗВО України знайшла відображення у наукових доробках низки вітчизняних дослідників (Білорус, 2007, Блощинський, 2016, Собко, 2015, Торічний, 2012, Трембовецький, 2019 та ін.). Однак питання перевірки результативності впровадження педагогічної системи соціально-економічної підготовки курсантів та слухачів у процесі безперервної освіти у Національній академії Державної прикордонної служби України залишилося поза межами наукових розвідок дослідників, що *є не вирішеною раніше частиною загальної проблеми, якій присвячується означена стаття.*

Мета статті полягає у висвітленні логіки здійснення аналізу результатів експериментального дослідження впровадження системи соціально-економічної підготовки курсантів і слухачів у процесі

безперервної освіти в Національній академії Державної прикордонної служби України.

Виклад основного матеріалу. З метою перевірки аналізу результатів експериментального дослідження соціально-економічної підготовки курсантів і слухачів у процесі безперервної освіти в Національній академії Державної прикордонної служби України застосовувалися такі методи: метод концептуально-порівняльного аналізу, за допомогою якого зіставляються теоретичні підходи до визначення й обґрунтування актуальності впровадження системи соціально-економічної підготовки курсантів і слухачів у процесі безперервної освіти в НАДПСУ; метод мисленнєвого експерименту, що дає змогу здійснювати критичну рефлексію проміжних результатів і висновків на різних етапах дослідження; методи математичної статистики – обчислення критерію Фішера.

Аналітично-результативний етап наукової розвідки, який проведено в 2019 р., відзначився низкою дій, а саме:

- узагальнено результати формульованого етапу експериментального дослідження;

- внесено доповнення та уточнення у зміст концепції соціально-економічної підготовки курсантів і слухачів у процесі безперервної освіти в НАДПСУ;

- здійснено експериментальну перевірку результативності авторської системи соціально-економічної підготовки курсантів і слухачів в процесі безперервної освіти в НАДПСУ, педагогічних умов та авторської структурно-функціональної моделі окресленого процесу;

- проаналізовано та узагальнено отримані теоретичні та статистичні дані, проведено порівняльний аналіз ефективності традиційної соціально-економічної підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників й упровадження розробленої експериментальної педагогічної системи соціально-економічної підготовки курсантів і слухачів у процесі безперервної освіти в НАДПСУ;

- систематизовано й підсумовано результати наукової розвідки; доведено їх вірогідність на основі використання методів математичної статистики шляхом обчислення критерію Фішера;

- сформульовано висновки; визначено перспективи подальших розвідок у напрямі інноватизації соціально-економічної підготовки курсантів і слухачів у процесі безперервної освіти в НАДПСУ; розроблено методичні рекомендації щодо вдосконалення згаданого процесу; резюмовано авторські науково-дослідницькі матеріали та відображено результати

наукової розвідки в тексті дисертаційної роботи, монографії та навчально-методичних розробках.

З метою аналізу результатів експериментального дослідження проводилося порівняння сформованості всіх чотирьох компонентів (мотиваційно-світоглядного, інформаційно-змістового, конативно-деонтологічного, особистісно-рефлексивного) та загалом соціально-економічної компетентності (СЕК) у курсантів і слухачів НАДПСУ за чотирма рівнями (високий, достатній, задовільний, низький). З цією метою учасників дослідно-експериментальної роботи об'єднано в контрольні (КГ) та експериментальні групи (ЕГ). У процесі такого розподілу враховано приблизно однаковий рівень сформованості всіх компонентів і загалом СЕК на етапі вхідного контролю та можливість охопити експериментальним дослідженням курсантів і слухачів усіх напрямів підготовки в НАДПСУ.

Узагальнені результати формування соціально-економічної компетентності курсантів НАДПСУ на етапі вхідного (ВК) та підсумкового контролю (ПК) відображено в таблиці 1.

Таблиця 1

Результати формування соціально-економічної компетентності курсантів НАДПСУ

Групи, к-сть осіб	Етап конт- ролю	Рівні сформованості соціально-економічної компетентності курсантів НАДПСУ								Серед- ній показ- ник
		Високий		Достатній		Задовільний		Низький		
		КК	%	КК	%	КК	%	КК	%	
КГ 105 курс.	ВК	18	17,14	46	43,81	36	34,29	5	4,76	3,7
	ПК	21	20,0	50	47,62	34	32,38	0	0	3,9
ЕГ 98 курс.	ВК	16	16,33	44	44,90	34	34,69	4	4,08	3,7
	ПК	27	27,55	53	54,08	18	18,37	0	0	4,1

Візуалізацію отриманих результатів формування соціально-економічної компетентності курсантів НАДПСУ реалізовано за допомогою рис. 1.

Перевірка достовірності результатів формування соціально-економічної компетентності курсантів контрольних та експериментальних груп підтверджується такими статистичними показниками розрахунків критерію Фішера (F-критерію): F_{emp} -КГ = 1,25, що виходить за межі теоретичного F-критерію (1,3 – 1,7), а F_{emp} -ЕГ = 1,34, що доводить достовірність отриманих результатів.

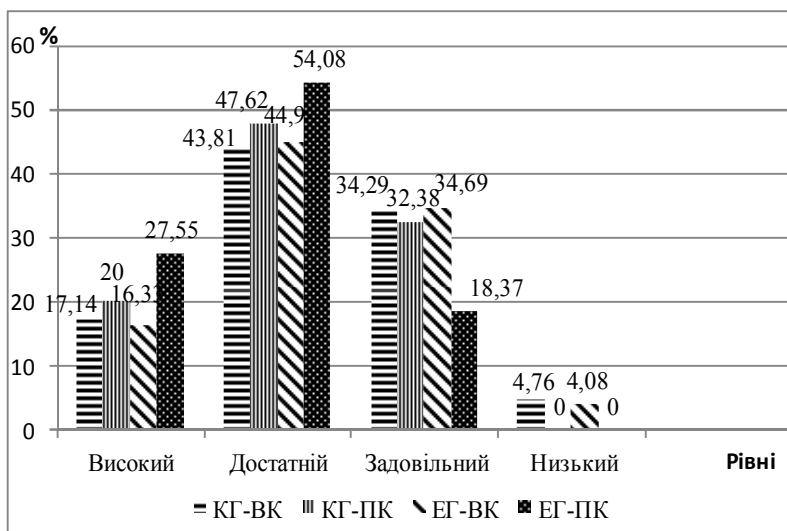

Рис. 1. Порівняльна динаміка сформованості соціально-економічної компетентності курсантів КГ та EG

У табл. 2 відображено результати формування соціально-економічної компетентності слухачів магістратури НАДПСУ.

Таблиця 2

Результати формування соціально-економічної компетентності слухачів магістратури НАДПСУ

Групи, к-сть осіб	Етап контролю	Рівні сформованості соціально-економічної компетентності слухачів магістратури НАДПСУ								Середній показник
		Високий		Достатній		Задовільний		Низький		
		КС	%	КС	%	КС	%	КС	%	
КГ 47 слух.	ВК	9	19,15	22	46,81	14	29,79	2	4,25	3,8
	ПК	13	27,66	24	51,06	10	21,28	0	0	4,1
EG 45 слух.	ВК	9	20,0	21	46,67	13	28,89	2	4,44	3,8
	ПК	16	35,56	24	53,33	5	11,11	0	0	4,2

Візуальний супровід показників табл. 2 подано на рис. 2.

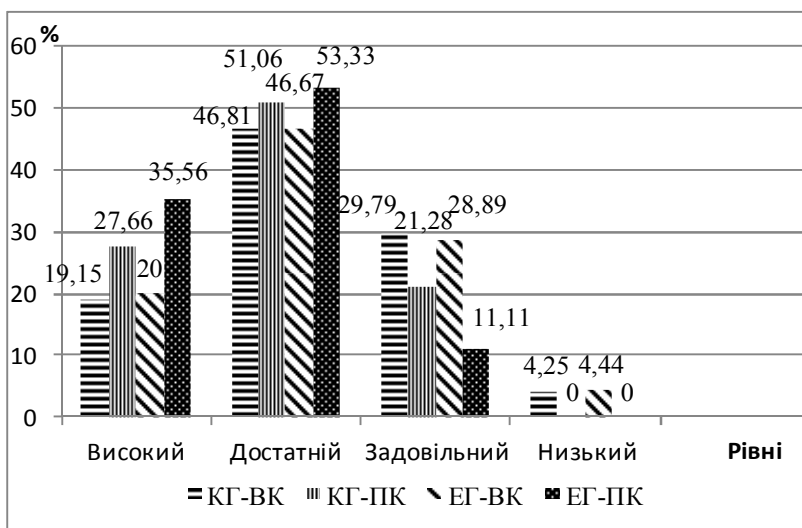

Рис. 2. Порівняльна динаміка сформованості соціально-економічної компетентності слухачів магістратури КГ та ЕГ

Перевірка достовірності результатів формування соціально-економічної компетентності слухачів магістратури НАДПСУ контрольних та експериментальних груп шляхом обчислення та порівняння F-критерію дає змогу зазначити: $F_{emp-EG} = 1,56$ свідчить про достовірність отриманих результатів, а $F_{emp-KG} = 1,28$ виходить за межі показника F_{krit} (1,4 – 1,8).

Висновки. Отже, суттєве підвищення рівня соціально-економічної компетентності майбутнього персоналу Державної прикордонної служби України можливе за умов, якщо процес соціально-економічної підготовки курсантів і слухачів орієнтувати на реалізацію розробленої системи, педагогічних умов та структурно-функціональної моделі безперервної освіти в Національній академії Державної прикордонної служби України.

Здійснене дослідження не охоплює та не висчерпує всіх аспектів професійної підготовки й формування соціально-економічної компетентності майбутнього персоналу Державної прикордонної служби України в процесі безперервної освіти в НАДПСУ. Подальші наукові пошуки будуть проводитися в напрямі вдосконалення освітнього процесу шляхом розробок та апробацій інших інноваційних методик, що уможливають оптимізацію соціально-економічної підготовки майбутніх і діючих офіцерів прикордонного відомства.

Література

1. Білорус А. М. Педагогічні умови формування інформаційної культури у майбутніх офіцерів-прикордонників : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Хмельницький, 2007. 21 с.
2. Блощинський І. Г. Теоретичні та методичні основи професійної підготовки фахівців Державної прикордонної служби України з використанням технологій дистанційного навчання : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Хмельницький, 2016. 562 с.
3. Собко В. Г. Розвиток професійної компетентності офіцерів прикордонників у фаховій підготовці із застосуванням ділових ігор : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Хмельницький, 2015. 20 с.
4. Торічний О. В. Теорія і практика формування військово-спеціальної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі навчання : монографія Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2012. 536 с.
5. Трємбовецький О. Г. Формування професійної спостережливості у майбутніх офіцерів-прикордонників : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Хмельницький, 2009. 20 с.

References

1. Bilorus, A. M. (2007). *Pedahohichni umovy formuvannia informatsiinoi kultury u maibutnix ofitseriv-prykordonnykiv* [Pedagogical conditions of development informational culture of future border guards]. (Abstract of Candidate's Thesis in Education). Khmelnytskyi (ukr).
2. Bloschchynskiy, I. H. (2016). *Teoretychni ta metodychni osnovy profesiinoi pihotovky fakhivtsiv Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy z vykorystanniam tekhnolohii dystantsiinoho navchannia* [Theoretical and methodological basis of the State Border Guard Service of Ukraine specialists' professional training using distance learning technologies]. (Doctor's Thesis in Education). Khmelnytskyi (ukr).
3. Sobko, V. H. (2015). *Rozvytok profesiinoi kompetentnosti ofitseriv prykordonnykiv u fakhovii pidhotovtsi iz zastosuvanniam dilovykh ihor* [Development of professional competence of border guard officers in vocational training using business games]. (Abstract of Candidate's Thesis in Education). Khmelnytskyi (ukr).
4. Torichnyi, O. V. (2012). *Teoriia i praktyka formuvannia viiskovo-spetsialnoi kompetentnosti maibutnix ofitseriv-prykordonnykiv u protsesi navchannia* [Theory and practice of formation of military special competence of future border guard officers in the process of study]. Khmelnytskyi: Publishing House of NADPSU (ukr).
5. Trembovetskyi, O. H. (2009). *Formuvannia profesiinoi sposterezhyvosti u maibutnix ofitseriv-prykordonnykiv* [Formation of the future border guard-officers' professional observation]. (Abstract of Candidate's Thesis in Education). Khmelnytskyi (ukr).

АНАЛИЗ РЕЗУЛЬТАТОВ ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ИССЛЕДОВАНИЯ СИСТЕМЫ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ КУРСАНТОВ И СЛУШАТЕЛЕЙ В ПРОЦЕССЕ НЕПРЕРЫВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В НАЦИОНАЛЬНОЙ АКАДЕМИИ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОГРАНИЧНОЙ СЛУЖБЫ УКРАИНЫ

В. В. Дьяк

В статье изложена логика осуществления анализа результатов экспериментального исследования относительно внедрения системы социально-экономической подготовки курсантов и слушателей в процессе непрерывного образования в Национальной академии Государственной пограничной службы Украины (НАГПСУ). Обобщены результаты формирующего этапа экспериментального исследования; внесены дополнения и уточнения в содержание концепции социально-экономической подготовки курсантов и слушателей в процессе непрерывного образования в НАГПСУ; резюмированы авторские научно-исследовательские материалы, целью которых является формирование социально-экономической компетентности курсантов и слушателей в процессе непрерывного образования в НАГПСУ.

Подытожено, что с целью анализа результатов экспериментального исследования проводилось сравнение сформированности всех четырех компонентов (мотивационно-мировоззренческого, информационно-содержательного, конативно-деонтологического, личностно-рефлексивного) и в целом социально-экономической компетентности (СЭК) у курсантов и слушателей НАГПСУ по четырем уровням (высокий, достаточный, удовлетворительный, низкий). В процессе распределения испытуемых на контрольные и экспериментальные группы учтен примерно одинаковый уровень сформированности всех компонентов и в целом СЭК на этапе входного контроля и возможность охватить экспериментальным исследованием курсантов и слушателей всех направлений подготовки в НАГПСУ.

Проверка достоверности полученных результатов подтверждается статистическими показателями вычисления критерия Фишера. Резюмировано, что достижение высокого уровня социально-экономической компетентности будущего персонала Государственной пограничной службы Украины возможно при условии, если процесс социально-экономической подготовки курсантов и слушателей ориентировать на реализацию разработанной системы, педагогических условий и структурно-функциональной модели непрерывного образования в НАГПСУ.

Ключевые слова: курсанты, слушатели, социально-экономическая подготовка, социально-экономическая компетентность, Государственная пограничная служба Украины.

ANALYSIS OF THE RESULTS OF EXPERIMENTAL STUDY OF THE SYSTEM OF SOCIO-ECONOMIC TRAINING OF CADETS AND STUDENTS IN THE PROCESS OF CONTINUOUS EDUCATION IN THE NATIONAL ACADEMY OF THE STATE BORDER GUARD SERVICE OF UKRAINE

V. V. Dyiak

The article outlines the logic of analysis of the results of experimental study of implementation of the system of socio-economic training of cadets and students in the process of continuous education in the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine (NASBGSU). The results of forming stage of experimental study have been generalized; additions and clarifications to the content of concept of socio-economic training of cadets and students in the process of continuous education in the NASBGSU have been made; the author's scientific and research materials, the purpose of which is formation of socio-economic competence of cadets and students in the process of continuous education in the NASBGSU, have been resumed.

It has been summarized that in order to analyze the results of experimental study, the comparison of formation of all four components (motivational-worldview, informational-semantic, connotative-deontological, personal-reflexive) and in general socio-economic competence (SEC) of cadets and students of the NASBGSU by four levels (high, sufficient, satisfactory, low) was done. In the process of dividing experiment participants into control and experimental groups, approximately the same level of formation of all components and in general the SEC at the stage of entrance control and the possibility to reach by experimental study cadets and students in all areas of training in the NASBGSU was taken into account.

Checking the reliability of the obtained results is proved by statistical indicators of calculating the Fisher criterion. It has been resumed that reaching the high level of socio-economic competence of future personnel of the State Border Guard Service of Ukraine is possible provided that the process of socio-economic training of cadets and students is oriented towards the implementation of the developed system, pedagogical conditions and the structural-functional model of continuous education in the NASBGSU.

Key words: *Cadets, students, socio-economic training, socio-economic competence, State Border Guard Service of Ukraine.*

Дияк Вадим Валерійович – кандидат педагогічних наук, доцент, Національна академія Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького (м. Хмельницький, Україна). E-mail: vadimd09@gmail.com

Dyiak Vadym Valeriyovich – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, B. Khmelnytskyi National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine (Khmelnitsky, Ukraine). E-mail: vadimd09@gmail.com